

Georgi Mitrinov

(Sofia, Institute for Bulgarian Language Prof. Lyubomir Andreychin, Bulgarian Academy of Sciences)

On a ‘Translation’ of a Poetic Work from Greek to a Southern Rhodope Dialect

Abstract: The paper deals with a translation of the poem ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ (*Waiting for the Barbarians*) by the famous poet Konstantinos Kavafis from Greek to the ‘Pomak language’. The author discusses the characteristics of the translated text as compared with the translations made by two renowned Bulgarian translators, Atanas Dalchev and Stefan Gechev, as well as with the translation of Konstantinos Martisas. The graphical and grammatical features of the translation under discussion show that it is inferior to the above mentioned ones. The paper reveals the inadequacy of translating a literary work from one language to a dialect of another language as well as the ‘translator’s lack of poetic talent.

Георги Митринов

(София, Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“)

За един „превод“ на поезия от гръцки език на южнородопски български говор

Преди време имах възможност да се запозная с Ридван Караходжа, българоезичен мюсюлманин от Ксантийско, автор на една граматика на „помашкия език“, издадена като помагало за нуждите на военните от Четвърти гръцки армейски корпус, които да изучават езика на помаците, с цел общуване с тях. Граматиката излиза от печат през 1996 г., когато се появява и подобна граматика на гръцкия краевед Петрос Теохаридис (Теохаридис 1996). Но за разлика от Теохаридис, на Караходжа, както е изписано в началото на обемистия труд, са му помагали куп гръцки специалисти лингвисти като

Георги Митринов

Панайотис Димопулос, Георгиос Дулопулос, Панайотис Пападимитриу (Караходжа 1996), макар и да не са известни като познавачи на българските диалекти.

В проведения разговор споделихме с Р. Караходжа виждания за говорната ситуация в Южните Родопи, за това дали има „помашки език” или южнородопски български говори и т.н. Тогава подметнах на събеседника си да се опита да преведе поемата на известния гръцки поет Константинос Кавафис ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ „В очакване на варварите” на „пумацку”. Идеята ми беше, сблъсквайки се с неизбежните трудности при опита за превод от гръцки език на родопски диалект на българския език, Караходжа да види, че диалектът съвсем не е книжовен език и не разполага с неговите възможности като речниково, а и като езиково стилово богатство (Бояджиев 1986: 151-153). Какво бе моето учудване, когато скоро след това открих в един гръцки сайт публикуван преведен текст на творбата на К. Кавафис „В очакване на варварите” на местен родопски диалект. От съпътстващия кратък текст се подразбира, че вероятен автор на „превода” е Р. Караходжа, но имайки предвид неговите възможности като лингвист, най-вероятно пак някой му е помагал. Още при първия прочит на „творението” обаче става ясно, че преводачът или преводачите са се захванали с нещо непосилно за възможностите им - да се преведе поетична творба, превърнала се в класика, от един книжовен език на диалект на друг език. В случая най-малко става въпрос за поетичен превод, т.е. за поезия. „Преводът” наподобява донякъде преводите на рубаите на Омар Хаям от персийски на български език, дело на специалиста иранист Иво Панов. В тях може да е налице точен (дословен) превод на текста, но липсва поетичната магия. Няма я поезията. Както гласи една мисъл, „преводачът на проза се явява съавтор, а преводачът на поезия е автор”. За да превеждаш поезия, се иска не само добро познаване на двата езика, а и поетическа дарба.

Настоящата литературна изява на Р. Караходжа представлява интерес по няколко причини:

- да се види каква графична система е използвана при превода и дали с нея могат да се отбележат фонетичните особености на местния родопски говор на българския език;
- притежава ли един диалект богатството на книжовния език (лексикални и стилистични особености), за да може на него да се превеждат пълноценно литературни творби, особено поезия;
- нужни ли са, а и налице ли са специални умения на преводача, т.е. поетическа дарба, за да превежда поетични творби от един език на друг (в случая на диалект на друг език, което е много по-трудно).

В случая се обръща повече внимание на езиковите особености на преводния текст. Важно е да се отбележи, че утвърдени български автори като Атанас Далчев и Стефан Гечев са превеждали поезията на гръцкия поет К. Кавафис на български език, включително и поемата „В очакване на варварите”. Най-скорошният публикуван превод е на гръцкия инженер с български корени Константинос Марицас, който се изявява и като литератор (Марицас 2013). В сравнение с преводите на споменатите български преводачи, неговият превод отстъпва. В отделни случаи се съпоставя текстът от преводите на изброените автори, от една страна, и от „превода” на Р. Караходжа, от друга.

Графични особености

За разлика от граматиката на „помашкия език”, за чието написване е използвана гръцка графична система (Караходжа 1996), преводът на поемата е направен на южнородопски български диалект, с употреба на латиница, като са включени особени

буквени знаци за отбелязване на специфични български фонемни. За графичното оформление на текста е характерно, че надредните знаци на графемите са поставени не над, а встрани от тях. Това показва, че писачът няма установена графична система, която да използва, а си служи с подръчни графични знаци, на които е попаднал и които навярно е донатъкмявал. Трябва да се отбележи, че Р. Караходжа, подобно на други ентузиастични в Гърция, продължава да се лута в търсене на точната графична система за отбелязване характерните фонетични особености на южнородопските български говори, като игнорира кирилицата. Всъщност в проведения разговор с него той сподели, че работи върху голям речник на местните говори в Ксантийско, като използва кирилска графика, но едва ли някой в Гърция ще се съгласи да издаде такъв речник, ако въобще бъде създаден. Освен това не се знае каква транскрипционна система ще възприеме той, за да бъдат предадени цялостно особеностите на южнородопските български говори.

В употреба са графемни за отбелязване на специфични вокали:

'a (ê) > ä: táhnono, guláma

ъ > ĭ: nikakvĭ, leskátĭ, sĭnarĭne, izràbatenĭ, но се допускат и грешки: sĭkintĭye съкинтѣе

'o (ò) > ö: sedöt, fpröt, pasróšne

'y > ü: bùgün, gümüše

o, (ô) > o: boržo, koštene, so vornaho

Прави впечатление, че въпреки употребата на латиница, при „превода“ на литературната творба Караходжа утвърждава използването на специфични графични знаци, включени в азбуката на неговата граматика на „помашкия език“ с гръцка графика. Общото е в използването на надредно двоеточие: ä - ä, ĭ - ĭ, ü - ü, ö.

За изписване на характерни български съгласни звукове се употребяват латински графемни:

ч > č: (čákame);

ц > č: (sakáčese), но е налице и непоследователност: ц > с (Licáta лицата)

ж > ž: bōržo

ш > š: še, kōštene

Глайд ѝ се отбелязва в превода с графема у (dòydot, isĭy), докато в граматиката на Р. Караходжа се употребява гръцка графема ι (loi лой, краi край).

При отбелязване на консонантите са налице различия в употребата на двете графични системи, съответно в превода и в граматиката на помашкия език: ж - ž - žž; ц - č - τσ; ч - č - τσσ; ш - š - σσ. В превода например с един буквен знак č се означават два съгласни звука – ч, ц, което може да обърка читателя.

Интересно е, че преводачът допуска и нефонетичен правопис, характерен за българския книжовен език, но не и за местните български говори: izkàravot изка̀равот, izkàzavane изка̀заванѣе, izkàrot изка̀рот.

От фонетичните особености на южнородопските говори широко са отразени в текста:

- „акане“ в предударна и следударна позиция: kaknàna, nagadil ye, artósan 'ortosan оправен', ràbato, sakáčese, papàrenĭ;
- наличие на йотувани гласни: dùmenye, pràvenye, sedènye, yèšte; Senatóryeso;
- фонетична замяна и > ĭ в средисловие и краесловие: Kakvĭ, červénĭne, sĭnarĭne, svétlĭ, leskátĭ, но е налице и непоследователност: sĭkintĭye съкинтѣе вм. съкънтѣе.

Не е представена цялостно редукция o > y, характерна за местните говори (sas inélkus сас инѐлкус, sákutro с'акутро), като се среща изписване без редукция,

характерно за книжовния български език: *mlógo*, *táhnono*, *Senatóryeso*, *goleméca*, *zmarágdove* и др. Прави впечатление и липса на примери с характерната за родопските говори редукция *e > u*, дори при отрицателна частица *не* (*na izkáravot* на изкаравот; *na gálet*).

Сред морфологичните особености често срещани са:

- тройно членуване при имената: *divine*, *dvominasa*, *imparatòron*, *imparatóros*, *kadórñise*, *korònono*, *varvàrene*, *senatóryeso*, *skòpine* (трябва да се отбележи, че са използвани изключително членни морфемии с форманти *-с-* и *-н-*);
- падежни форми, главно остатъци от склоняван член: *varhù trònane*; *táhnokne* *goleméca*; *i annòk pergamènta*; *Faf tóga*;
- употреба на глаголни форми за 3 л., мн.ч., сег. време с окончание *-om*: *dóydot*, *so vráštót*, *ableštávót*;
- разнообразие на форми и варианти на самобитното родопско местоимение *кана* 'както': *kanà*, *kanà*, *nikakna*.

Интерес представлява самият превод на Р. Караходжа. Още в превода на заглавието ПЕРΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ е налице неяснота: *VARVÁRENE* *ΣÁKAVA* *ΒΑΡΒΑΡΕΝΕ* *ЧАКАВА*, за разлика от заглавията на другите три превода на български език: В ОЧАКВАНЕ НА ΒΑΡΒΑΡΙΤΕ (преводи на Ат. Далчев и на Ст. Гечев); ЧАКАЙКИ ΒΑΡΒΑΡΙΤΕ (превод на К. Марицас). Не става ясно облик *чакава* глаголна форма ли е или отглаголно съществително, но той не е включен в речника на П. Теохаридис. Не е засвидетелстван и в събрания диалектен материал от проведените досега теренни проучвания в Южните Родопи.

Една от особеностите на превода е, че на места е изписан, наред с преводната дума, неин синоним и дори два, поставени в кръгли скоби и разграничени с наклонена черта, от което е видно колебанието на преводача как да натъкми текста. Може би синонимите са включени, за да се види, че има богатство на местния говор, даващо възможност за поетични преводи, но за един превод е нужна и точност при избора на преводната дума. В някои случаи към гръцката дума е прибавена турска или друга гръцка, а в други случаи са отбелязани синоними от домашен, български произход: *Kaná čakame na platiyeso / pazárese / fóroso svíti (/skupnéni / zbráti)?* *platiyeso* – грц. *πλατεία* 1. площад; *pazárese* – тур. *pazar* – грц. *παζάρι* 1. пазар; *fóroso* – грц. *φόρον* базар, пазар; *svíti* 'свити' - *skupnéni* 'струпани'; *zbráti* 'събрани'.

Такова успоредно изписване на синоними от домашен, български произход или на синоними от чужд произход се открива и на други места в текста:

Óti i kadórñise (/dostóynise) rítore (/hatípye)
na dahódet kákna na sákutro...

В първия случай синонимната двойка включва турцизъм и дума от домашен, български произход, но нехарактерна за местните говори, а за книжовния български език:

kadórñise кадърните – тур. *kadir* II 'способен; могъщ, всемоушен';
dostóynise 'достойните'. Втората синонимна двойка включва гръцизъм и добавен турцизъм: *rítore* ритор мн. – грц. *ρήτορας* 'оратор'; *hatípye* хатипие мн. – тур. *hatip* 'оратор'.

Налице са и други примери с употреба на гръцка заемка в местния български говор, към която е добавен синоним от турски произход, също с широка употреба, като дори измества гръцизма в разговорната реч:

I anni so vórnaho at sínaríne (/hudútane),

sínaríne - грц. – *σύνορο(v)* 'граница, синор, предел'; *hudútane* – тур. *hudut* 'граница, межда, слог'.

В други случаи към думата от гръцки произход е прибавен синоним от български произход: *Bügün še da dóydot varvárene (/dívine).*
varvárene 'варварите' – *dívine* 'дивите'

Често срещано е добавянето към дума от български произход, включена в превода, на синоним от чужд произход, гръцки или турски:
da izkárót dúmo (/nútika) ı da sı kážot táhnono?
dumo 'дума'; *nútika* – тур. *nutuk* 'дума, слово';

Óti so práznet bóržo pótevese (/sakáçyeso) ı platíyese,
pótevese 'пътьовете'; *sakáçyeso* сокаците - тур. *sokak* 'улица'.

Понякога е изписано цяло синонимно съчетание, което в тоя си вид може да се приеме и за устойчиво съчетание:

— *Óti faf Senátase uvótre isélkus sedénye (níkana ne právenye)?*

В случая двете съчетания са с доста различна семантика и не става ясно каква е връзката помежду им, за да се представят като взаимозаменяеми. По-скоро добавеното съчетание се явява естествено продължение на авторовата мисъл: *isélkus sedénye* 'толкова седене' - *níkana ne právenye* 'нищо не правене'. Но все пак преводачът трябва да превежда поетичния текст, а не да го донатъкмява с различни варианти:

Защо това бездействие в народното събрание?

Защо народните избраници закони не създават? (превод Ст. Гечев)

В друг пример към глагол *zómot* з'омот е добавен синонимен глагол *fátet* ф'атет, към който има допълнение в кръгли скоби *fátet (f rakíne)*:

Óti da zómot / fátet (f rakíne) bügün skópíne dekeníkove
s gümúše ı altóna ápayrı izrábateni (/izkíçeni)?

Но в следващия стих има неточно поясняване с прибавена друга дума:
s gümúše ı altóna ápayrı izrábateni (/izkíçeni)?
izrábateni 'изработени' - *izkíçeni* 'накичени, украсени'.

Неточно посочване на синоним на включената дума се открива и на други места:
I kaná še stáneme (/právine) 'sä prez varváre?

Вглеждайки се в преводните текстове на други преводачи, откриваме сходства:
Сега какво ще стане с нас без варвари? (превод на Стефан Гечев)
Сега какво ще правим без варвари? (превод на Атанас Далчев)
И сега какво ще станем без варвари. (превод на Константинос Марицас).

Но е факт, че съчетание „както ще станем без варвари“ е предпочетено от преводачи, които явно не владеят книжовния български език до съвършенство. А краят на поемата съвсем не е с внушението на поетичните преводи:

Itézi insán sı svóršavaho za náko (rábato).

Та тези хора бяха някакво си разрешение (превод Стефан Гечев)

За нас все пак те бяха разрешение (превод Ат. Далчев)

Тези хора бяха едно някакво решение (превод Костас Марицас)

Откриват се и примери, при които синонимите са от различен род: *isázi sİKintíye* ис'ази съкинтийе 'това притеснение' - *isazı strah* ис'ази страх 'този страх'.

Интерес представлява употребата на френската заемка *konfúzya* конфу'зйа – фр. *confusion* 'смущение, засрамване'. Едва ли думата е характерна за местните архаични южнородопски български говори и е интересно защо я употребява „преводачът“. Към прилагателното *serýozní* сер'ознъ 'сериозни', което не е характерно за местните български говори, са добавени диалектните прилагателни *paráreni*

папàренъ 'попарени', също нехарактерно с преносния си смисъл за местните говори, и mṛáṣenī mṛáченъ 'мрачни'.

— Óti da so yevī isīy birdén isázi sīkintīye (isazī strah)
i isázi konfúzya (Licáta kakví seryóznī / papárenī / mṛáchenī stánaho).

Защо започна изведнъж такова неспокойствие,
обърканост (лицата как станаха сериозни!)? (превод на Стефан Гечев)

Защо настъпи мигом безпокойствие
и смут? (Как изведнъж помръкна всеки лик!) (превод Ат. Далчев)

-Защо да започне изведнъж това безпокойство
и объркване. (Лицата колко сериозни дето станаха) (превод на Костас Марицас).

На места преводът е съвсем неточен:

— Γιατί ο αυτοκράτωρ μας τόσο πρωί σηκώθη,
και κάθεται στην πόλεως την πιο μεγάλη πύλη
στον θρόνο επάνω, επίσημος, φορώντας την κορώνα;

— Óti ye imparatóros isīy ráno stánal
i sedí na kasabóskokne nay guláma bíle
varhú trónane, artósan i sas korónono na glavóno? (текст на Р. Караходжа)

Защо е станал рано императорът
и пред вратите градски върху трона си
с корона на глава седи тържествено? (превод Ат. Далчев)

Защо ли императорът е станал толкоз рано,
пред най-големите врати тържествено е седнал
на трона си замислен, със корона на главата? (превод Ст. Гечев).

В случая съчетание πιο μεγάλη πύλη *най-голямата врата* е преведено неточно от Р. Караходжа guláma bíle, като не става ясно какво е значението на лексема bíle в тоя контекст.

Интерес представлява употребата на глаголна форма nadénali със значение 'сложили, наврели, поставили – за гривна на ръка':

óti so belehčé nadénali sas inélkus ametístē
i pórstene sas svétlī, leskátī zmarágdove·

защо са гривни с аметисти сложили
и украсени със смарагди пръстени (превод Ат. Далчев)

защо гривни сложиха с толкова аметисти,
и пръстени с блестящи лъскави смарагди; (превод К. Марицас).

В случая глаголна форма *надèнали* вероятно е употребена със значение на глагола *над 'авам 'туря, въвирам'* (БЕР 1995). Но в помашко-гръцкия речник на П. Теохаридис глагол ναντιάβαμ *над 'авам* е включен със значения: ενδύω 'обличам се'; φορώ 'обличам, обувам; нося'.

Това са част от бележките за „превода“ на творбата на гръцкия поет К. Кавафис ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ „В очакване на варварите“ от гръцки език на родопски диалект на българския език. Нужно е да се отбележи, че „преводът“ на „помашки език“, в чиято основа са залегнали особеностите на о- (ô-) говорите в Ксантийско, ще бъде в известна степен труден за разбиране от носителите на а- и ъ-говори в Ксантийско, както и за носителите на южнородопските български говори в Гюмюрджинско и Димотишко. Особености като изговор на ъ вместо и, главно в краесловие, (*кòшти* вм. *кòшти*, *хòдилъ* вм. *хòдили*); на глаголно окончание –от във формите за 3 л., мн.ч., сег. време (*п̀исавот*, *вр̀дшитот со*, *п̀ътот*), на окончание –о за 3

л., мн.ч., мин. св. време (*хòдихо, стòрихо, фàтихо*) и др. са не толкова типични за а- и ъ-говорите.

Накрая трябва да се обобщи, че публикуваният „превод“ на поезия от гръцки език на родопски диалект на българския език дава отговор на въпроса има ли „помашки език“. Опитите в Гърция чрез издаване на граматика на „помашкия език“ и чрез публикации на отделни ентусиасти, пък били те и езиковеди, но не и познавачи на родопските говори на българския език в цялост, да бъде превърнат един диалект в книжовен език, макар и да продължават, търпят провал. Разнообразието на южнородопските български говори (наличието на о- (ô-), а-, ъ-говори по застъпниците на старобългарските носови и ерови вокали с техни характерни особености), както и силната турцизация на българоезичните мюсюлмани в Южните Родопи, особено на младото поколение, са част от причините замисълът да не се осъществи. А литературните напъни като тоя на Р. Караходжа заслужават критики и заради голямото самочувствие и увереност на ентусиастите, които нямат нужната подготовка, пък и дарба да бъдат преводачи на поетични творби, но си позволяват да посегнат към перото.

ЛИТЕРАТУРА

- БЕР 1995: Български етимологичен речник. Т. 4, минго – падам. С.
Бояджиев 1986: *Бояджиев, Т.* Българска лексикология. С.
Караходжа 1996: *Καραχोटζα, Ρ.* Граμματική Πομακικής Γλώσσας. Εκδοση: δ' σωμα στρατου. Απρίλιος.
Кавафис 2013: *Καваφис, Κ.* Поеми (превод Константинос Марицас). С.
Теохаридис 1996: *Θεοχαρίδης, Π.* Граμματική της πομακικής γλώσσας με φράσεις και κείμενα; Πομακοελληνικό λεξικό; Ελληνοπομακικό λεξικό. Θεσσαλονίκη.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ

Κωνσταντίνος Π. Καβάφης

— Τι περιμένουμε στην αγορά συναθροισμένοι;

Είναι οι βάρβαροι να φθάσουν σήμερα.

— Γιατί μέσα στην Σύγκλητο μια τέτοια απραξία;
Τι κάθοντ' οι Συγκλητικοί και δεν νομοθετούνε;

Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα.
Τι νόμους πια θα κάμουν οι Συγκλητικοί;
Οι βάρβαροι σαν έλθουν θα νομοθετήσουν.

— Γιατί ο αυτοκράτωρ μας τόσο πρωί σηκώθη,
και κάθεται στης πόλεως την πιο μεγάλη πύλη
στον θρόνο επάνω, επίσημος, φορώντας την κορώνα;

Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα.
Κι ο αυτοκράτωρ περιμένει να δεχθεί
τον αρχηγό τους. Μάλιστα ετοίμασε
για να τον δώσει μια περγαμνή. Εκεί
τον έγραψε τίτλους πολλούς κι ονόματα.

— Γιατί οι δυο μας ύπατοι κ' οι πραίτορες εβγήκαν
σήμερα με τες κόκκινες, τες κεντημένες τόγες·
γιατί βραχιόλια φόρεσαν με τόσους αμεθύστους,
και δαχτυλίδια με λαμπρά, γυαλιστερά σμαράγδια·
γιατί να πιάσουν σήμερα πολύτιμα μαστούνια
μ' ασήμια και μαλάματα έκτακτα σκαλισμένα;

Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα·
και τέτοια πράγματα θαμπώνουν τους βαρβάρους.

— Γιατί κ' οι άξιοι ρήτορες δεν έρχονται σαν πάντα
να βγάλουνε τους λόγους τους, να πούνε τα δικά τους;

Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα·
κι αυτοί βαρυνούν' ευφράδειες και δημηγορίες.

— Γιατί ν' αρχίσει μονομιάς αυτή η ανησυχία
κ' η σύγχυσις. (Τα πρόσωπα τι σοβαρά που έγιναν).
Γιατί αδειάζουν γρήγορα οι δρόμοι κ' η πλατέες,
κι όλοι γυρνούν στα σπίτια τους πολύ συλλογισμένοι;

Γιατί ενύχτωσε κ' οι βάρβαροι δεν ήλθαν.
Και μερικοί έφθασαν απ' τα σύνορα,
και είπανε πως βάρβαροι πια δεν υπάρχουν.

Και τώρα τι θα γένουμε χωρίς βαρβάρους.
Οι άνθρωποι αυτοί ήσαν μια κάποια λύσις.

1. „Превод” на Ридван Караходжа

VARVÁRENE CÁKAVA

— Kaná čakame na platiyeso / pazárese / fóroso svítı (/skupnéni / zbrátı)?

Bügün še da dóydot varvárene (/dívıne).

— Ótı faf Senátase uvótre isélkus sedénye (níkana ne právenye)?

Kaná sedót Senatóryeso ı na ızkáravot níkakvı kanúnove?

Ótı še varvárene бүгүн да фпрөт.

Kakvı kanúnove Senatóryeso da ızkárot?

Varvárene agá dóydot še ızkárot tíye.

— Ótı ye imparatóros isıy ráno stánal

ı sedı na kasabóskokne nay guláma bíle

varhú trónane, artósan ı sas korónono na glavóno?

Ótı še varvárene da fpröt бүгүн

ı imparatóros čáka da pasróšne táhnokne goleméca.

Nagadıł ye bíle ı annók pergaménta da mu dadé.

Faf tóga mu ye napısal titlı mlógo ı ímeta.

— Ótı so dvomınasa nu kónsula ı pretórese ızlálı

s červénıne kendısanı tógı.

ótı so belehčé nadénalı sas inélkus ametıste

ı pórstene sas svétlı, leskátı zmarágdove.

ótı da zómot / fátet (f rakıne) бүгүн skópıne dekenıkove

s gümüše ı altóna ápayrı ızrábatenı (/ızkıčenı)?

Ótı še varvárene da fpröt бүгүн

ı varvárene gı inakvızne rábatı ableštávot.

— Ótı ı kadórnıse (/dostóynıse) rıtore (/hatıpye) na dahódet kákna na sákutro

da ızkárot dúmo (/nútıka) ı da sı kázot táhnono?

Ótı še varvárene da fpröt бүгүн

ı tíye na gálet mlógo mlógo dúmenye ı ızkázavanye.

— Ótı da so yevı isıy birdén isázı sikıntıye (ısazı strah)

ı isázı konfúzıya (Lıcáta kakvı seryóznı / papárenı / mráčenı stánaho).

Ótı so práznat bóržo pótevese (/sakáčıeso) ı platıyese,

ı vrıtsı so vráštot f kóštene inélkus začúdenı?

Ótı so smračı ı varvárete na dóydaho.

I annı so vórnahe at sínarıne (/hudútane),

ı kázaho če varváre néma yéšte.

I kaná še stáneme (/právrıme) 'sä prez varváre?

Ítezı insán sı svóršavaho za náko (rábato).

2. Превод на Атанас Далчев

В ОЧАКВАНЕ НА ВАРВАРИТЕ

Събрани на стъгдата, що очакваме?
Та варварите трябва да пристигнат днес.

Защо синклитът мъдър наш бездействува?
Защо закони не създават мъдрите?

Защото варварите ще пристигнат днес
и те, наместо нашите избранници,
ще изковават занапред законите.

Защо е станал рано императорът
и пред вратите градски върху трона си
с корона на глава седи тържествено?

Защото варварите ще пристигнат днес.
И императорът очаква вожда им
да дойде всеки миг. Дори приготвил е
за него писмен пергамент, където той
му дава много титли и названия.

Защо днес наште претори излязоха
във тогите си златоткани, алени;
защо са гривни с аметисти сложили
и украсени със смарагди пръстени;
защо държат в ръцете тежки жезъли
от чисто злато и сребро изваяни?

Защото варварите ще пристигнат днес.
А смайват им очите тия работи.

Защо сега прочутите оратори
не дойдат тука да си кажат мислите?

Защото варварите ще пристигнат днес,
а те се отегчават от витийна реч.

Защо настъпи мигом безпокойствие
и смут? (Как изведнъж помръкна всеки лик!)
Защо затихнаха стъгди и улици
и всички връщат се дома замислени?

Защото над вратите градски падна нощ,
а не дойдоха чаканите варвари.

Дошли от границата хора казаха,
че вече варвари изобщо нямало.

Сега какво ще правиме без варвари?
За нас все пак те бяха разрешение.

3. Превод на Стефан Гечев

В ОЧАКВАНЕ НА ВАРВАРИТЕ

Какво очакваме, стълпени на площада?
Днес варварите ще пристигнат тук.

Защо това бездействие в народното събрание?
Защо народните избраници закони не създават?

Защото варварите ще пристигнат днес.
Какви закони да създават народните избраници?
Когато дойдат варварите, ще донесат закони.

Защо ли императорът е станал толкоз рано,
пред най-големите врати тържествено е седнал
на трона си замислен, със корона на главата?

Защото варварите ще пристигнат днес.
И императорът очаква да приеме
водача им. Дори му е приготвил
да му даде държавен пергамент. Във него
му е написал много титли и названия.

Защо и преторите са излезли днес
с червените си златоткани тоги?
Защо са гривни сложили със много аметисти
и пръстени с блестящи, лъскави смарагди?

Защо са взели своите най-скъпоценни жезли,
със злато и сребро прекрасно украсени?
Защото варварите ще пристигнат днес,
а заслепяват ги такива скъпи накити.
Защо прочутите оратори не идват както друг път,
за да изложат своите мисли в красиви дълги речи?

Защото варварите днес ще дойдат.
А те се отегчават от сложни красноречия.

Защо започна изведнъж такова неспокойствие,
обърканост (лицата как станаха сериозни!)?

Защо внезапно улици, площади опустяха
и всички се прибират умислени дълбоко?

Защото падна здрач, а варварите не дойдоха.
Завърнаха се пратениците от границата
и казаха, че варвари не съществуват вече.
Сега какво ще стане с нас без варвари?
Та тези хора бяха някакво си разрешение.